

Työ- ja elinkeinoministeriö
Neuvotteleva virkamies
Liisa Lundelin-Nuortio

Liite 1
Muistio
9.1.2025

Valtioneuvoston asetus teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta

Pääasiallinen sisältö

Ehdotettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin teollisuuden tuotantoprosessien kasvihuonekaasupäästöjä ja energiankulutusta vähentäville investointihankkeille sekä tiettyjen ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointihankkeille myönnettävistä valtionavustuksista (*investointitukiohjelma*). Asetuksen mukaisella investointitukiohjelmalla edistettäisiin arvoltaan ja vaikutuksiltaan merkittävien puhtaan siirtymän teollisten investointihankkeiden toteutumista Suomessa. Tukiohjelmasta tuettavan investointihankkeen hyväksyttävien eli tukikelpoisten kustannusten tulisi olla vähintään 30 miljoonaa euroa.

Investointitukiohjelman täytäntöönpano edellyttää Euroopan komission antamaa valtiontukihyväksyntää. Euroopan komissio on 13.12.2024 antamallaan päätöksellä (C(2024) 8812 FINAL) hyväksynyt tukiohjelman sisämarkkinoille soveltuvaksi. Tukiohjelman sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointi perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 3 kohdan c alakohtaan sekä valtiontukitoimenpiteitä koskevia tilapäisiä kriisi- ja siirtymäpuitteita talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan koskevaan komission tiedonantoon (2023/C 101/03, *kriisi- ja siirtymäpuitteet*).

Asetuksen mukaisen investointitukiohjelman valtionapuviranomainen olisi Innovaatorahoituskeskus Business Finland, joka päättäisi tukiohjelmaan perustuvien yksittäisten valtionavustusten myöntämisestä investointihankkeille kuultuaan työ- ja elinkeinoministeriötä. Tukiohjelman mukaiset valtionavustuspäätökset on komission valtiontukipäätöksen mukaisesti tehtävä viimeistään 31.12.2025.

1 Asian tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ilmastopolitiikan yhtenä painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa. Hallituksen tavoitteena on myös vahvistaa Suomen investointiympäristön houkuttelevuutta ja lisätä Suomeen suuntautuvia investointeja useilla eri toimenpiteillä, muun muassa luomalla kansallinen toimintamalli isojen investointihankkeiden saamiseksi Suomeen sekä luomalla yhden luukun periaatteen mukaiset sujuvat viranomais- ja luvitusprosessit sekä nopeutetut ja etukäteen määritellyt käsittelyajat. Hallitusohjelman mukaan hallitus myös edistää kotimaisen mineraali- ja akkuklusterin kasvua puhtaan siirtymän ja Euroopan strategisen autonomian vahvistamiseksi. Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää Suomen asemaa edelläkävijänä valmistelemalla hiilinegatiivisuutta tavoittelevan uuden energia- ja ilmastostrategian, jonka keskeisenä osana on teollisuuden puhtaan siirtymän ja investointien edistäminen. Lisäksi hallitus vaikuttaa ilmastoon tehokkailla päästövähennystoimilla, hiilinieluja kasvattamalla ja suomalaisilla puhtaan talouden ratkaisuilla.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa määräaikaisen neljän miljardin euron investointiohjelman, jolla rakennetaan kestävä kasvun edellytyksiä. Investointiohjelma rahoitetaan valtion omaisuuden myynnistä kertyvillä tuloilla. Investointiohjelmaan sisältyy yhtenä toimenpiteenä arvoltaan 400 miljoonan euron elinkeinopoliittinen varaus, jolla hallitus on varautunut elinkeinopoliittisiin tarpeisiin.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 23.1.2024, että työ- ja elinkeinoministeriö käynnistää valmistelun ja notifioidaan Euroopan komissiolle kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisen Suomen valtiontukiohjelman. Valtiontukiohjelman puitteissa olisi mahdollista myöntää tukea teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämistä ja energiatehokkuustoimenpiteitä edistäville sekä nettonollataloutta (*ilmastoneutraalia taloutta*) edistäville strategisille investoinneille. Investointitukiohjelman budjettirahoituksessa käytettäisiin edellä mainittua hallitusohjelman mukaista elinkeinopoliittista varausta. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi lisäksi 24.6.2024 tarkentavasti valmisteltavan investointitukiohjelman kohdentumisesta.

2 Säädosperusta ja asetuksenantovaltuudet

Investointitukiohjelman täytäntöönpanon edellytyksenä on Euroopan komission antama päätös siitä, että tukiohjelma täyttää siihen sovellettavan EU:n valtiontukisääntelyn ehdot ja että tukiohjelma siten soveltuu sisämarkkinoille. Suomi on toimittanut investointitukiohjelmaa koskevan alustavan ilmoituksen Euroopan komissiolle huhtikuussa 2024 ja valtiontuki-ilmoituksen (notifikaation) komissiolle marraskuussa 2024. Euroopan komissio on 13.12.2024 antamallaan päätöksellä (C(2024) 8812 FINAL) hyväksynyt tukiohjelman sisämarkkinoille soveltuvaksi.

Investointitukiohjelman sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointi perustuu SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan sekä kriisi- ja siirtymäpuitteiden 1, 2.6. ja 2.8. jaksoihin. SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden jakso 2.6. koskee jäsenvaltioiden valtiontukitoimenpiteitä teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen sähköistämisen ja/tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan ja sähköpohjaisen vedyn käytön avulla sekä tukea energiatehokkuustoimenpiteisiin. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden jakso 2.8. koskee valtiontukitoimenpiteitä investointien vauhdittamiseen aloilla, jotka ovat strategisia siirryttäessä kohti nettonollataloutta. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden jakso 1 koskee puitteiden mukaisten valtiontukitoimenpiteiden lähtökohtia ja yleisiä edellytyksiä.

Valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joita tulee noudattaa, kun myönnetään valtionavustusta. Valtionavustuksella tarkoitetaan tuen luonteista rahoitusta tietyn toiminnan tai hankkeen avustamiseksi. Tässä asetusehdotuksessa tarkoitettavat avustukset ovat valtionavustuslain 5 §:n 3 momentin mukaista erityisavustusta. Investointitukiohjelmaa koskeva valtioneuvoston asetus perustuu valtionavustuslain 8 §:ään, jonka mukaan tarkempia säännöksiä valtionavustuslain soveltamisalaan kuuluvan talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1146/2017) 3 §:n 2 momentin mukaan Innovaatorahoituskeskus Business Finland hoitaa myös elinkeino-, energia- ja ympäristöpoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä. Pykälän 4 momentin mukaan rahoituskeskuksen 3 §:ssä mainituista tehtävistä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Investointitukiohjelmassa olisi kyse lain 3 §:n 2 momentin tarkoittamiin tukiin liittyvistä tehtävistä.

Silloin kun avustusta myönnetään taloudelliseen toimintaan, on lisäksi noudatettava lakia taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016). Avustuksen saajan on noudatettava muuta soveltuvaa lainsäädäntöä, kuten kirjanpitolakia (1336/1997) sekä lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016).

3 Yleiset perustelut

Komissio katsoo kriisi- ja siirtymäpuitteissa muun muassa, että tarvitaan lisää strategisia investointeja, jotta voidaan vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa vihreää siirtymää. Komission mukaan tämä on erityisen tärkeää nykyisessä globaalissa tilanteessa, jossa tällaiset investoinnit ovat vaarassa suuntautua pois Euroopan talousalueelta. Komissio esittää kriisi- ja siirtymäpuitteissa ne perusteet, joita se soveltaa arvioidessaan jäsenvaltioiden puitteiden tarkoittamien valtiontukitoimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille. Jäsenvaltioiden on osoitettava, että komissiolle kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisesti ilmoitetut ja niiden soveltamisalaan kuuluvat valtiontukitoimenpiteet ovat välttämättömiä, asianmukaisia ja oikeasuhteisia ja että kaikki puitteissa esitetyt sovellettavat edellytykset täyttyvät.

Suomen yleinen taloudellinen tilanne on edelleen haasteellinen: vuonna 2023 Suomen talous supistui 1,2 prosenttia ja vuonna 2024 talouden arvioidaan supistuvan 0,2 prosenttia. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Investoinnit vähenivät kaikkiaan lähes 9 prosenttia vuonna 2023, ja vuonna 2024 investointien arvioidaan edelleen vähenevän 1,3 prosenttia. Investointien arvioidaan kääntyvän kasvuun vuonna 2025.¹

Suomeen on suunnitteilla puhtaan siirtymän investointeja noin 280 miljardin euron arvosta.² Osa näistä investointisuunnitelmista jäänee kuitenkin toteutumatta. Lisäksi etenkin tuulivoimaan suunnitteilla oleviin investointeihin verrattuna sähköä kuluttavia teollisia investointeja on suunnitteilla vähemmän. Suunnitellut investoinnit teollisuuden puhtaaseen siirtymään olisikin tarpeen toteuttaa täysimääräisesti, jotta teollisuuden toimintaedellytykset ja työllisyys Suomessa säilyvät ja jotta Suomen vahvuudet toteutuvat uusien toimialojen, teknologioiden, palveluiden ja niihin perustuvan lisäarvon syntyminenä.

Annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin valtionavustuksena myönnettävästä valtiontuesta investoinneille teollisuuden olemassa olevien tuotantoprosessien vähähiilistämiseksi sähköistämisen tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan vedyn hyödyntämisen avulla sekä tuotantoprosessien energiankulutuksen vähentämiseksi. Asetuksella säädettäisiin lisäksi tuesta investointien edistämiseen ja vauhdittamiseen tietyillä toimialoilla, jotka ovat strategisia siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia taloutta. Asetuksella säädettäisiin investointitukiohjelman ja tukiohjelmasta myönnettävien yksittäisten avustusten keskeisistä ehdoista.

Investointitukiohjelmassa kyse olisi arvoltaan ja vaikutuksiltaan merkittävien investointihankkeiden tukemisesta. Tukiohjelmasta tuettavan investointihankkeen hyväksyttävien eli tukikelpoisten kustannusten tulisi ehdotettavan asetuksen mukaan olla vähintään 30 miljoonaa euroa.

Asetuksen tarkoittaman tukiohjelman keskeisenä tavoitteena on edistää ja vauhdittaa sellaisia merkittäviä teollisia investointeja, jotka vähentävät riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja edistävät puhdasta siirtymää, erityisesti teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilisyttä ja energiatehokkuutta sekä siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta. Investointitukiohjelma on yksi niistä pääministeri Petteri Orpon hallituksen

¹ Taloudellinen katsaus. Syksy 2024. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:43.

² Vihreiden investointien dataikkuna. Elinkeinoelämän keskusliitto (<https://ek.fi/tutkittua-tietoa/vihreat-investoinnit/>, viitattu 19.12.2024).

toimeenpanemista toimenpiteistä, joilla vauhditetaan investointeja puhtaaseen siirtymään ja siten edistetään ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen sähköistämisen tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan vedyn tai siitä tuotettujen polttoaineiden käytön avulla sekä energiatehokkuustoimenpiteisiin myönnettävien avustusten ehdot perustuvat kriisi- ja siirtymäpuitteiden jaksoon 2.6. Teollisuuden tuotantoprosessien sähköistämisellä ja energiatehokkuustoimia nopeuttamalla sekä uusiutuvaa vetyä tai uusiutuvasta vedystä tuotettuja polttoaineita käyttävien teknologioiden käyttöönotolla pyritään edelleen vähentämään Suomen riippuvuutta fossiilisista tuontipolttoaineista ja edistämään ilmastotavoitteiden saavuttamista. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden jakson 2.6. mukaisten valtiontukien keskeisenä perusteena on kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisesti se, että on olennaisen tärkeää helpottaa investointeja teollisuuden vähähiilistämiseen, jotta voidaan nopeasti vähentää riippuvuutta fossiilisten polttoaineiden tuonnista.

Investointien vauhdittamiseen tietyillä toimialoilla, jotka ovat strategisia siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia taloutta, myönnettävien avustusten ehdot perustuvat kriisi- ja siirtymäpuitteiden jaksoon 2.8. Jäsenvaltioilla on kriisi- ja siirtymäpuitteiden 2.8. jakson mukaan mahdollisuus tukea tuotannollisia investointeja tiettyjen puitteissa määriteltyjen puhtaan siirtymän kannalta välttämättömien strategisten hyödykkeiden eli akkujen, aurinkopaneelien, tuuliturbiinien, lämpöpumppujen, elektrolyysilaitteiden ja hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointilaitteiden tuotantoon, näiden valmistukseen suoraan tarkoitettujen ja ensisijaisesti siinä käytettävien keskeisten komponenttien tuotantoon sekä kyseisten laitteistojen ja komponenttien tuotannossa tarvittavien kriittisten raaka-aineiden tuotantoon tai talteenottoon. Näiden investointien tukemisen tavoitteena on yksityisten investointien edistäminen tuotannollisten investointien vajeen korjaamiseksi strategisilla aloilla siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia taloutta. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisesti jäsenvaltiot voivat harkita yksityisten investointien tukemista tuotannollisten investointien vajeen korjaamiseksi aloilla, jotka ovat strategisia siirryttäessä kohti nettonollataloutta, ja tarjota kannustimia tarvittavan teknologian nopeaan käyttöönottoon ottaen huomioon myös ne globaalit haasteet, jotka uhkaavat suunnata näiden alojen uusia investointeja ETA-alueen ulkopuolisiin kolmansiin maihin.

Tukiohjelmassa ei sovellettaisi kriisi- ja siirtymäpuitteiden 2.8. jakson 86 kohtaa, jonka perusteella komissio voi yksittäisten valtiontuki-ilmoitusten perusteella hyväksyä puitteiden 85 kohdan a alakohdan mukaisten nettonollatalouteen siirtymisen kannalta tärkeiden hyödykkeiden valmistukseen tarkoitettua yksittäisen tuen siihen tukimäärään asti, jonka tuensaaja voisi todistettavasti saada vastaavaan investointiin ETA-alueen ulkopuolisen kolmannen maan lainkäyttöalueella (valtiontukien ns. matching -tilanne).

Annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaan investointitukiohjelman valtionapuviranomaisena olisi Innovaatorahoituskeskus Business Finland. Innovaatorahoituskeskus Business Finland päättäisi tukiohjelmaan perustuvien yksittäisten avustusten myöntämisestä kuultuaan työ- ja elinkeinoministeriötä sekä vastaisi muista valtionapuviranomaiselle kuuluvista tehtävistä. Asetuksen tarkoittamat avustukset olisi voimassa olevien kriisi- ja siirtymäpuitteiden ja komission valtiontukupäätöksen mukaisesti myönnettävä viimeistään 31.12.2025.

Asetus on tarkoitettu tulevan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Euroopan komissio on 13.12.2024 antanut EU:n valtiontukisääntelyyn perustuvan päätöksen siitä, että investointitukiohjelma soveltuu sisämarkkinoille.

Rinnakkaisena ehdotettavan asetuksen mukaiselle avustusmuotoiselle investointitukiohjelmalle hallitus on valmistellut investointien vauhdittamiseksi määräaikaisen kriisi- ja siirtymäpuitteiden mahdollistaman verohyvityksen suurille ilmastoneutraaliin talouteen tähtääville investoinneille (hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä sekä laiksi Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä

annetun lain 3 §:n muuttamisesta, HE 207/2024 vp). Verohyvitykseen olisi oikeutettu yhtiö, joka toteuttaisi Suomessa ilmastonutraaliin talouteen tähtäävän investoinnin, jonka tukikelpoiset investointikustannukset olisivat vähintään 50 miljoonaa euroa. Verohyvityksen piiriin voisivat tulla investoinnit energian tuotantoon uusiutuvista lähteistä, pois lukien sähköntuotanto, ja energian varastointiin, investoinnit teollisuuden tuotantoprosessien kasvihuonepäästöjen ja energiankulutuksen vähentämiseen sekä investoinnit eräille ilmastonutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisille aloille, kuten akkujen ja niissä käytettyjen keskeisten komponenttien ja kriittisten raaka-aineiden valmistukseen.

Yhteisöverohyvitykseen perustuva tukiohjelma investointien tukemiseksi ja ehdotettavan asetuksen tarkoittama avustusmuotoinen investointitukiohjelma kohdistuisivat osin samankaltaisiin investointihankkeisiin, saman sovellettavan EU:n valtioneuvoston päätöksen perusteella (kriisi- ja siirtymäpuiteiden jaksot 2.6. ja 2.8.). Tukien päällekkäistä kohdistumista samalle investointihankkeelle ja samalle yritykselle rajoittaisivat kuitenkin sovellettavan EU:n valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtiontukien ns. kasautumissäännöt, jotka määrittelevät valtiontukien enimmäismäärän ja enimmäistason.

4 Säännökohtaiset perustelut

1 luku

Yleiset säännökset

Asetuksen 1 luku sisältäisi ne yleiset säännökset, joita sovellettaisiin sekä asetuksen 2 luvussa tarkoitettuihin valtionavustuksiin investointeihin teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen että 3 luvussa tarkoitettuihin avustuksiin investointeihin tietyillä ilmastonutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla.

1 § Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Asetusta sovellettaisiin valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n 3 momentin mukaisena erityisavustuksena myönnettäviin valtionavustuksiin teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastonutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyviin investointihankkeisiin.

Asetuksen täytäntöönpano ja investointitukiohjelman mukaisten yksittäisten avustusten myöntäminen edellyttävät sitä, että Euroopan komissio on Suomen komissiolle tekemän valtiontuki-ilmoituksen perusteella hyväksynyt asetuksen tarkoittaman tukiohjelman sisämarkkinoille soveltuvaksi. Komissio on 13.12.2024 antanut asiassa päätöksen (C(2024) 8812 FINAL), jonka mukaan komissio on päättänyt olla vastustamatta investointitukiohjelmaa sillä perusteella, että tukiohjelma soveltuu sisämarkkinoille Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla.

2 § Valtionapuviranomainen. Asetuksen mukainen valtionapuviranomainen olisi Innovaatorahoituskeskus Business Finland, joka vastaisi valtionavustuslaissa ja tässä asetuksessa valtionapuviranomaiselle asetetuista tehtävistä.

Innovaatorahoituskeskus Business Finland vastaisi siitä, että se myöntää asetuksen tarkoittamat avustukset komission antaman valtiontukipäätöksen, valtionavustuslain, tämän asetuksen ja muiden viranomaisten toimintaa koskevien säännösten, kuten hallinnon yleislakien mukaisesti.

3 § Avustuksen saaja. Asetuksen mukaista valtionavustusta voitaisiin myöntää Suomessa toimivalle yritykselle. Tuki luottolaitoksille tai muille rahoituslaitoksille olisi kuitenkin sovellettavan EU:n valtioneuvoston päätöksen mukaisesti suljettu investointitukiohjelman soveltamisalan ulkopuolelle. Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) säädetään oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa sekä tällaiselle toiminnalle asetettavista vaatimuksista ja niiden noudattamisen valvonnasta.

Luottolaitostoiminnasta annetussa laissa säädetään lisäksi oikeudesta harjoittaa muuta liiketoimintaa, jossa yleisöltä hankitaan takaisinmaksettavia varoja.

4 § Avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset. Asetuksen mukaisia avustuksia voitaisiin myöntää sellaiseen Suomessa toteutettavaan investointihankkeeseen, jonka vaikutusten arvioidaan olevan Suomen ilmastotavoitteiden ja elinkeinopoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviä. Tukiohjelmaa sovellettaisiin Manner-Suomen alueella, eikä tukiohjelman mukaisia avustuksia voitaisi myöntää Ahvenanmaan maakunnan alueelle sijoittuviin investointihankkeisiin. Säännöksen mukaisten ilmastotavoitteiden ja elinkeinopoliittisten tavoitteiden täyttymisen arviointi kunkin yksittäisen investointihankkeen ja avustushakemuksen osalta perustuisi kokonaisharkintaan tukiohjelmaan ja sen täytäntöönpanoon sovellettavien säännösten puitteissa.

Avustusta voitaisiin 1 momentin mukaan myöntää investointihankkeelle, jonka tämän ehdotettavan asetuksen mukaiset hyväksyttävät eli tukikelpoiset kustannukset ovat vähintään 30 000 000 euroa. Siten käytännössä kyse olisi Suomen talouden kokoon suhteutettuna taloudelliselta arvoltaan ja vaikutuksiltaan merkittävistä puhtaan siirtymän investointihankkeista.

Asetuksen mukaista avustusta ei 2 momentin mukaisesti voitaisi myöntää vaikeuksissa olevalle yritykselle siten kuin vaikeuksissa oleva yritys määrittää Euroopan komission valtiontukea rahoitusalan ulkopuolisten vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen koskevista suuntaviivoista antamassa tiedonannossa (2014/C 249/01).

Avustusta ei 3 momentin mukaisesti voitaisi myöntää eikä maksaa yritykselle, jolle on annettu sellaiseen Euroopan komission aikaisempaan päätökseen perustuva maksamaton perintämääräys, jossa valtiontuki on julistettu sääntöjenvastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi. Komissio edellyttää, että jäsenvaltion viranomaiset sitoutuvat lykkäämään valtiontuen maksamista kaikille sellaisille yrityksille, jotka ovat saaneet aikaisemmin komission päätöksellä yhteismarkkinoille soveltumattomaksi määriteltyä sääntöjenvastaista tukea, kunnes kyseinen yritys on maksanut takaisin koko sääntöjenvastaisen tuen sekä siitä perittävän koron (ks. komission tiedonanto sääntöjenvastaisen ja sisämarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperinnästä C/2019/5396). Eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä säädetään kansallisesta menettelystä Suomessa, kun komissio tekee päätöksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tuen maksamisen keskeyttämisestä tai takaisinperimisestä. Komission päätös on pantava Suomessa viipymättä täytäntöön takaisinperinnästä vastuussa olevan viranomaisen päätöksellä.

Avustusta ei 4 momentin mukaisesti voitaisi myöntää yritykselle, johon sovelletaan Euroopan unionin asettamia pakotteita. Tämä koskee komission antaman tukiohjelman koskevan valtiontukipäätöksen mukaisesti muun muassa 1) henkilöitä, yhteisöjä tai elimiä, jotka on nimenomaisesti nimetty näiden pakotteiden määräämistä koskevissa säädöksissä, 2) unionin hyväksymien pakotteiden kohteena olevien henkilöiden, yhteisöjen tai elinten omistamia tai määräysvallassa olevia yrityksiä ja 3) unionin hyväksymien pakotteiden kohteena olevilla aloilla toimivia yrityksiä siltä osin kuin avustus heikentäisi kyseisten pakotteiden tavoitteita. Asetuksen mukaisella avustuksella ei saa millään tavoin heikentää unionin tai sen kansainvälisten kumppanien määräämien pakotteiden aiottuja vaikutuksia, ja avustusten tulee olla sovellettavien asetusten kiertämisen estämistä koskevien sääntöjen mukaisia. Pakotteiden kohteena olevat luonnolliset henkilöt tai yhteisöt eivät saa hyötyä avustuksesta suoraan tai välillisesti.

5 § Avustuksen hakeminen. Avustusta haettaisiin valtionapuviranomaiselta Innovaatorahoituskeskus Business Finlandilta. Avustushakemus olisi toimitettava Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille ennen investointihankkeen töiden alkamista (aloittamista).

Tukiohjelmassa ei siten otettaisi käyttöön kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)k-kohdan mukaista mahdollisuutta myöntää tietyin reunaehdoin asetuksen 2 luvun mukaista avustusta myös sellaisille investointihankkeille, joissa hankkeen työt on aloitettu ennen hakemuksen jättämistä. Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) 3 §:n 2 momentin mukaan tuella on oltava kannustava vaikutus. Lain perusteluissa todetaan muun muassa, että tukea ei tule myöntää toimintaan, joka tuensaaja toteuttaisi joka tapauksessa myös ilman tukea. Lain perusteluiden mukaan kannustava vaikutus toteutuu esimerkiksi silloin kun tuettava hanke tai toiminta aloitetaan vasta sen jälkeen, kun tuensaaja on toimittanut kirjallisen tukihakemuksen tukiviranomaiselle.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin, mitä 1 momentissa tarkoitettulla töiden alkamisella tarkoitetaan. Määritelmä perustuu suoraan kriisi- ja siirtymäpuitteiden alaviitteeseen 143. Maan ostoa ja valmistelutöitä, kuten lupien hankkimista ja alustavien toteutettavuustutkimusten tekemistä, ei katsota töiden alkamiseksi.

Kriisi- ja siirtymäpuitteiden osalta ei vielä ole nimenomaista oikeus- tai muuta tulkintakäytäntöä töiden alkamisen käsitteestä. Vastaava vaatimus valtiontuen hakemisesta ennen töiden alkamista sisältyy kuitenkin muihinkin komission antamiin valtioneuvoston päätöksiin, esimerkiksi ns. yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen sekä ympäristönsuojelua ja energia-alaa koskeviin valtioneuvoston päätöksiin, joiden töiden alkamisen käsitteet vastaavat sanamuodoltaan hyvin pitkälti kriisi- ja siirtymäpuitteiden töiden alkamisen määritelmää. Tulkinta-apua kriisi- ja siirtymäpuitteiden töiden alkamisen käsitteeseen voitaneen hakea muihin valtioneuvoston päätöksiin sisältyvistä töiden alkamisen käsitteistä ja niitä koskevista tulkinnoista.

Pykälän 3 momentissa luetellaan ne tiedot ja selvitykset, jotka avustuksen hakijan on avustushakemuksessaan toimitettava valtionapuviranomaiselle.

Jos avustusta haetaan asetuksen 3 luvussa tarkoitettulle investoinnille, pykälän 4 momentin mukaan avustuksen hakijan olisi 3 momentissa lueteltujen tietojen lisäksi esitettävä hakemuksessaan valtioneuvoston päätöksiä koskevia tilapäisiä kriisi- ja siirtymäpuitteita talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan annetun komission tiedonannon 2023/C 101/03 (kriisi- ja siirtymäpuitteet) liitteen II mukaiset tiedot. Tämä ei kuitenkaan koskisi niitä kyseisen liitteen mukaisia tietoja, jotka koskevat vain kriisi- ja siirtymäpuitteiden 86 kohdan mukaisia tukia, sillä asetuksen mukaisessa tukiohjelmassa ei sovelleta kriisi- ja siirtymäpuitteiden 86 kohtaa.

Kriisi- ja siirtymäpuitteiden liitteen II mukaiset tiedot koskevat avustuksen saajaa, avustuksella tuettavaa investointia (muun muassa kuvaus alueeseen kohdistuvista oletetuista myönteisistä vaikutuksista, esimerkiksi luotujen tai säilytettyjen työpaikkojen määrä, TKI-toiminta, koulutus, klusterin perustaminen ja hankkeen mahdollinen vaikutus alueen talouden vihreään ja digitaaliseen siirtymään; investointihankkeen töiden suunniteltu alkaminen ja investoinnin loppuun saattaminen), investoinnin rahoitusta (muun muassa investoinnin toteuttamiseen kyseisellä alueella tarvittava tukimäärä) sekä valtiontuen tarvetta ja tuen odotettua vaikutusta. Liitteen II mukaisia tietoja hyödynnettäisiin osana avustusasian valmistelua ja ratkaisemista 3 momentin mukaisesti toimitettavien tietojen ohella.

6 § Avustuspäätös. Pykälän 1 momentin mukaisesti avustuksesta päättäisi valtionapuviranomainen Innovaatorahoituskeskus Business Finland, jonka tulisi ennen avustuspäätöksen antamista kuulla työ- ja elinkeinoministeriötä. Tässä kuulemismenettelyssä työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi asian asianmukaisesta valmistelusta ja käsittelystä valtioneuvostossa siten kuin tätä koskevat säännökset ja määräykset edellyttävät. Vastaavanlaisesta kuulemismenettelystä on säädetty laivanrakennushankkeiden innovaatiotukien osalta (valtioneuvoston asetus laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta, 364/2015).

Asetuksen mukaiset avustukset olisi 2 momentin mukaisesti myönnettävä viimeistään 31.12.2025. Tämä avustuspäätösten tekemistä koskeva määräaika perustuu voimassa oleviin kriisi- ja siirtymäpuitteisiin sekä komission antamaan valtioneuvoston päätökseen.

Euroopan komission antamaan investointitukiohjelmaa koskevaan valtioneuvoston päätökseen ja tukiohjelmaa koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvien ehtojen lisäksi Innovaatorahoituskeskus Business Finland voisi 3 momentin mukaisesti asettaa avustuspäätöksessään tarkempia ehtoja ja rajoituksia asetuksen mukaisen valtionavustuksen käytölle ja maksamiselle. Innovaatorahoituskeskus Business Finland voisi näissä puitteissa myös erityisestä syystä ja hakemuksesta tarkistaa avustuspäätöksessään määriteltyjä tuen käyttötarkoitusta tai ehtoja.

7 § Avustuksen maksaminen ja valvonta. Innovaatorahoituskeskus Business Finland päättäisi asetuksen mukaisten avustusten maksamisesta, maksamisen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä sekä vastaisi avustuksen käytön valvonnasta. Näistä säädetään valtionavustuslaissa (688/2001).

Avustus maksettaisiin 2 momentin mukaisesti jälkikäteen hakemuksen perusteella toteutuneiden, maksettujen ja hyväksyttävien kustannusten perusteella avustuspäätöksen mukaisesti. Maksatushakemukseen olisi liitettävä avustuksen maksamisen edellyttämät tarpeelliset tiedot. Investointitukiohjelmasta myönnettyistä avustuksista ei maksettaisi ennakkomaksuja avustukseen oikeutetuille yrityksille.

Avustuksen viimeisen maksuerän tulisi 3 momentin mukaisesti sekä asetuksen 2 luvussa että 3 luvussa tarkoitettujen avustusten osalta aina olla vähintään 20 prosenttia myönnetystä avustuksesta. Avustuksella tuetun investointihankkeen tulisi olla kokonaan toteutettu ennen viimeisen avustuserän maksamista. Viimeisen erän maksamisen edellytyksenä olisi hankkeen hyväksyty loppuraportti hankkeen tuloksista ja hyödyntämismahdollisuuksista sekä varojen käytöstä.

Asetuksen 2 luvun tarkoittamien vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien osalta avustuksen maksamista koskevista erityisistä ehdoista säädetäisiin lisäksi asetuksen 12 §:ssä.

2 luku

Tuki teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuustoimenpiteisiin

Asetuksen 2 luvussa säädetäisiin teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen sähköistämisen tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan vedyn tai siitä tuotettujen polttoaineiden käytön avulla sekä energiatehokkuustoimenpiteisiin myönnettäviin avustuksiin sovellettavista erityisistä ehdoista, joita sovellettaisiin asetuksen 1 luvun mukaisten yleisten edellytysten lisäksi. Asetuksen 2 luvun säännökset perustuvat kriisi- ja siirtymäpuitteiden 2.6. jaksoon.

8 § Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointeihin myönnettävän avustuksen käyttötarkoitus. Pykälän 1 momentin mukaan avustusta voitaisiin ensinnäkin myöntää investointiin, joka mahdollistaa sen, että suorat kasvihuonekaasupäästöt avustuksen saajan fossiilisia polttoaineita energialähteenä tai raaka-aineena käyttävästä teollisuuslaitoksesta vähenevät vähintään 40 prosenttia verrattuna avustusta edeltäneeseen tilanteeseen tuotantoprosessien sähköistämisen avulla taikka siirtymällä fossiilisten polttoaineiden asemesta käyttämään uusiutuvaa vetyä tai uusiutuvasta vedystä tuotettuja polttoaineita. Uusiutuvan vedyn ja uusiutuvasta vedystä tuotettujen polttoaineiden käytön edellytyksistä säädetäisiin lisäksi 9 §:ssä.

Kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)i-kohdassa tarkoitettua sähköstä tuotettua vetyä käyttävät teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen investoinnit eivät kuuluisi asetuksen soveltamisalaan, vaan ne on rajattu tukiohjelman ulkopuolelle. Kyseessä on kansallinen tukiohjelman soveltamisalan rajaus. Valtionavustusta

voisi siten saada vain sellaisiin vähähiilistämiseen liittyviin investointihankkeisiin, joissa vaadittu kasvihuonepäästöjen väheneminen saavutetaan sähköistämisen avulla taikka siirtymällä käyttämään uusiutuvaa vetyä tai uusiutuvasta vedystä tuotettuja polttoaineita.

Kasvihuonekaasupäästöjä vähentävän, avustukseen oikeutetun investointihankkeen tulisi johtaa laitoksen fossiilisten polttoaineiden käytöstä luopumiseen kokonaan, kriisi- ja siirtymäpuitteisen 81(d)-kohdan sanamuodon ja komission päätöksen mukaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos tukea myönnettäisiin investointiin uusiutuvalla vedyllä toimivaan laitteistoinvestointiin, laitteiston ja laitoksen tulee toimia tukeen oikeutetun investoinnin valmistuttua pelkästään uusiutuvan vedyn avulla.

Asetuksen tarkoittamasta investointitukiohjelmasta ei voitaisi myöntää avustusta uusiutuvan vedyn tai uusiutuvasta vedystä tuotettavien polttoaineiden tuotantoon.

Toiseksi 1 momentin mukaan avustusta voitaisiin myöntää sellaiseen investointiin, joka mahdollistaa sen, että avustuksen saajan teollisuuslaitoksen energiankulutus vähenee tuetun toiminnan osalta vähintään 20 prosenttia verrattuna tukea edeltäneeseen tilanteeseen. Tällaisten investointien tukemiseen ei liittyisi investoinneissa hyödynnettäviä energianlähteitä koskevia vaatimuksia, vaan vähennystä tarkasteltaessa otettaisiin huomioon kaikki energiapanokset investointia edeltävässä ja sen jälkeisessä tilanteessa riippumatta siitä, käytetäänkö polttoaineita energiana vai raaka-aineina ja riippumatta siitä, ovatko ne uusiutuvia vai uusiutumattomia energialähteitä.

Tukiohjelmasta tuettavan, asetuksen 2 luvussa tarkoitetun investoinnin tulisi mahdollistaa 1 momentin mukaisesti joko 1 momentissa säädetty kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen tai energiankulutuksen väheneminen taikka nämä molemmat. Vähennystä tarkasteltaisiin investoinnin kohteena olevan teollisuuslaitoksen tasolla.

Pykälän 2 momentti sisältäisi 1 momentissa tarkoitetun teollisuuslaitoksen määritelmän. Teollisuuslaitoksen määritelmä perustuisi päästökauppadirektiivin eli kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän toteuttamisesta unionissa ja neuvoston direktiivin 96/61/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY 3 artiklan e kohdan mukaiseen kiinteään tekniseen kokonaisuuteen. Säännöksessä todettaisiin lisäksi informatiivisesti, että tällaisen kiinteän teknisen kokonaisuuden tulee liittyä teolliseen tuotantotoimintaan, sillä tukiohjelmassa on kyse nimenomaan teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisestä ja energiatehokkuuden parantamisesta. Momentti sisältäisi teollisuuslaitoksen määritelmän sekä päästökauppajärjestelmän piiriin kuuluvien investointien osalta että vastaavan määritelmän päästökaupan piiriin kuulumattomien investointien osalta.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin tuettavalla investoinnilla saavutettavan kasvihuonekaasujen vähentymisen ja energiankulutuksen vähentymisen vertailuajanjaksot. Investoinnin ansiosta saavutettava suorien kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen mitattaisiin viiden avustushakemusta edeltävän vuoden keskimääräisten suorien kasvihuonekaasupäästöjen perusteella (vuosittaiset keskimääräiset päästöt). Kun tarkastellaan teollisuuslaitoksen kasvihuonekaasupäästöjen vähenemistä, huomioon otettaisiin biomassan poltosta aiheutuvat todelliset päästöt. Investoinnilla saavutettava energiankulutuksen väheneminen mitattaisiin viiden avustushakemusta edeltävän vuoden aikana toteutuneen keskimääräisen energiankulutuksen perusteella (vuotuinen keskimääräinen energiankulutus). Kasvihuonekaasupäästöjen ja energiankulutuksen vertailun ennen tuettua investointia ja sen jälkeen tulisi komission valtioneuvoston päätöksen mukaisesti perustua samantyyppiseen ja -määräiseen tuotantoon siten varmistaen, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentymisen ja energiatehokkuuden parantumisen voidaan katsoa johtuvan nimenomaan avustuksella tuetusta investoinnista.

Pykälän 4 momentin mukaan päästökauppajärjestelmän piiriin kuuluvaan toimintaan liittyvien investointien osalta avustuksen olisi lisäksi johdettava siihen, että avustusta saavan laitoksen kasvihuonekaasupäästöt

vähenevät tarkistettujen vertailuarvojen määrittämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY 10 a artiklan 2 kohdan mukaisesti päästöoikeuksien jakamiseksi maksutta kaudella 2021–2025 annettussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2021/447 vahvistettuja ilmaisjaon viitearvoja pienemmiksi. Tämä vaatimus koskisi sekä 1 momentin 1 kohdan mukaisia vähähiilistämisinvestointeja että 2 kohdan mukaisia energiatehokkuusinvestointeja.

9 § Edellytykset uusiutuvan vedyn ja uusiutuvasta vedystä tuotettujen polttoaineiden käytölle vähähiilistämisinvestoinneissa. Pykälä sisältäisi investointihankkeessa käytettäviä uusiutuvaa vetyä ja uusiutuvasta vedystä tuotettuja polttoaineita koskevat erityiset vaatimukset. Vaatimukset perustuvat suoraan kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)g- ja (81)h-kohtiin.

10 § Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien hyväksyttävät kustannukset. Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointiin myönnettävän avustuksen hyväksyttäviä kustannuksia eli tukikelpoisia kustannuksia 1 momentin mukaisesti olisivat 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun investointihankkeeseen liittyvät tuotantoprosessin sähköistämiseen, uusiutuvan vedyn käyttöön siirtymiseen tai uusiutuvasta vedystä tuotettujen polttoaineiden käyttöön siirtymiseen ja tuotantoprosessin energiatehokkuuden parantamiseen tarvittavien laitteiden, koneiden tai laitosten kohtuulliset kustannukset sekä muut kohtuulliset investointikustannukset.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne kustannuslajit, joita ei luettaisi avustuksen hyväksyttäviin eli tukikelpoisiin kustannuksiin.

Avustuksen saajaan etuyhteydessä olevalta taholta tehtyjen hankintojen hyväksyttävistä kustannuksista säädettäisiin 3 momentissa. Tällaiset kustannukset olisivat hyväksyttäviä eli tukikelpoisia vain siltä osin, kuin avustukseen oikeutettu yritys osoittaa kustannusten vastaavan omakustannehintaa. Avustukseen oikeutettuun yritykseen etuyhteydessä olevalta taholta tehtyihin hankintoihin sovellettaisiin 1 ja 2 momentissa hyväksyttävistä ja ei-hyväksyttävistä kustannuksista säädettyä. Momentin sisältämän määritelmän mukaan liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, jos toinen pystyy käyttämään toiseen nähden määräysvaltaa tai huomattavaa vaikutusvaltaa sen taloutta ja liiketoimintaa koskevassa päätöksenteossa taikka kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta liiketoimen molemmissa osapuolissa.

11 § Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointeihin myönnettävän avustuksen enimmäismäärä. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin valtionavustuksen enimmäismäärä suhteessa vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien hyväksyttäviin eli tukikelpoisiin kustannuksiin.

Avustusta voitaisiin myöntää enintään 50 prosenttia asetuksen 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen muiden kuin sähköistämiseen liittyvien kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien investointien hyväksyttävistä kustannuksista, enintään 30 prosenttia 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien sähköistämiseen liittyvien investointien hyväksyttävistä kustannuksista ja enintään 30 prosenttia 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen energiankulutusta vähentävien investointien hyväksyttävistä kustannuksista. Kyseessä ovat valtiontuen enimmäistasot. Myönnettävän avustuksen määrä suhteessa investointihankkeen hyväksyttäviin kustannuksiin voisi hankekohtaisen harkinnan perusteella olla säädettäviä enimmäistasoja alempi.

Avustuksen hyväksyttäviä kustannuksia koskevat säännökset perustuvat kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)p-kohtaan. Kyseessä on yksi puitteiden (81)n-, o- ja p-kohtien mahdollistamista määrittelytavoista hyväksyttävälle kustannuksille ja enimmäistukitasoille. Kyseiseen laskentavaihtoehtoon on asetuksen ja investointitukiohjelman valmistelussa päädytty erityisesti sen täytäntöönpanon selkeyden vuoksi.

Muiden kuin sähköistämiseen liittyvien kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien investointien osalta säädettävä 50 prosentin enimmäistukitaso olisi kriisi- ja siirtymäpuitteiden tässä mahdollistamaa enimmäistukitasoa (60 prosenttia) alempi. Yli 50 prosentin valtiontuen tasoa ei tukiohjelman kansallisessa valmistelussa ole pidetty perusteltuna.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin myönnettävän avustuksen euromääräinen enimmäismäärä, jota sovellettaisiin 1 momentissa säädettävien enimmäistukitasojen lisäksi. Asetuksessa säädettävä euromääräinen enimmäismäärä on toinen kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)b-kohdan mahdollistamista valtiontuen enimmäismäärän laskentatavoista. Valmistelussa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ottaa käyttöön sitä kriisi- ja siirtymäpuitteiden mahdollistamaa valtiontuen enimmäismäärän laskentatapaa, jonka mukaan yksittäinen avustus saa olla enintään 10 prosenttia tukiohjelman kokonaisbudjetista.

Asetuksen 2 luvun mukainen valtionavustus voi 2 momentin mukaan olla enintään 200 miljoonaa euroa yrityksen osalta. Tämä avustuksen enimmäismäärä perustuu kriisi- ja siirtymäpuitteisiin. Kuten komissio investointitukiohjelmaa koskevassa päätöksessään (C(2024) 8812 FINAL) toteaa, kyseessä on yksittäisen tuen enimmäismäärä, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan tuen enimmäismäärää, jonka yksi yritys voi saada 2 luvun mukaisena valtiontukena yhden tai useamman investointihankkeen toteuttamiseksi. Siten mikäli yrityksellä olisi useampia asetuksen 2 luvun perusteella avustukseen oikeutettuja investointihankkeita, hankkeille myönnettävä avustusten yhteismäärä ei saisi yrityksen osalta ylittää 200 miljoonaa euroa. Yrityksen määritelmä vastaa tässä yhteydessä ja muutoinkin ehdotettavaa asetusta sovellettaessa EU:n valtiontukisääntelyn mukaista vakiintunutta yhden yrityksen käsitettä eli yritystä tarkasteltaisiin konsernin tasolla.

Pykälän 3 momentti koskisi samalle investointihankkeelle samoihin hyväksyttäviin eli tukikelpoiisiin kustannuksiin myönnettävien valtiontukien niin sanottua kasautumista. Asetuksen 2 luvun mukainen avustus voi kohdistua sellaiseen investointihankkeeseen, jolle on myönnetty muuta valtiontukea tai keskitetysti hallinnoitua Euroopan unionin rahoitusta samojen hyväksyttävien kustannusten perusteella, kunhan tällainen tukien kasautuminen ei johda siihen, että minkään sovellettavan säännöksen mukainen tuen enimmäismäärä tai enimmäistuki-intensiteetti ylittyvät. Hankkeeseen kohdistuva tukien kokonaismäärä ei koskaan saa olla yli 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin olisi yksittäisten valtionavustuspäätösten valmistelussa varmistettava, että sovellettavia valtiontukien kasautumissääntöjä noudatetaan ja pyydettyä avustuksen hakijalta tämän varmistamiseksi tarpeelliset tiedot avustuksen hakemista koskevan 5 §:n 3 momentin perusteella.

12 § Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien valmistumisen määräaika. Avustuksella rahoitettavan laitoksen tai laitteiston olisi oltava valmis ja toiminnassa 36 kuukauden kuluessa avustuksen myöntämispäivästä. Kyseessä on kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)j-kohdan ja komission valtiontukipäätöksen mukainen valtiontuen edellytys, jonka asettamiselle ei ole kansallista liikkumavaraa.

Jäsenvaltiolla on kriisi- ja siirtymäpuitteiden sekä komission valtiontukipäätöksen mukaisesti oltava vaikuttava seuraamusjärjestely siltä varalta, että avustuksen saaja ei noudata säädettävää 36 kuukauden määräaika. Siten vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien osalta pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että mikäli 1 momentin mukaista investointihankkeen valmistumisen ja toiminnan aloittamisen 36 kuukauden määräaika ei noudateta, yritykselle myönnetyn avustuksen määrästä vähennetään avustusta maksettaessa yksi (1) prosentti jokaista 36 kuukauden aikarajan ylittävää täyttä kuukautta kohden. Tämä vähennys myönnetyn avustuksen maksettavaan määrään voitaisiin hankkeen valmistumisen viivästyessä tehdä aina myönnetyn avustuksen kokonaismäärään asti. Vähennyistä avustuksen määrästä ei kuitenkaan tehtäisi sellaisessa tapauksessa, jossa viivästyminen on johtunut avustuksen saajasta riippumattomasta odottamattomasta syystä. Riippumattomana ja odottamattomana syynä voitaisiin pitää sellaisia ennalta arvaamattomia, merkittäviä olosuhteiden muutoksia, joihin avustukseen oikeutettu yritys ei ole voinut

tavanomaisella huolellisella toiminnallaan vaikuttaa ja joita se ei ole voinut ennakoida investoinnin aikataulua suunnitellessaan.

EU:n valtiontukisääntely edellyttää investoinnin valmistumisen ja käyttöönoton määräaikaan liittyvän seuraamusjärjestelyn olevan vaikuttava. Ehdotettavan asetuksen mukaisen avustuksen maksettavan määrän vähentämisen vaikuttavuuden keskeisenä perusteluna on, että myönnetyn avustuksen määrästä avustusta maksettaessa tehtävä vähennys kasvaisi investointihankkeen valmistumisen viivästyksen kasvaessa ja että tämä siten kannustaisi saattamaan investoinnin valmiiksi mahdollisimman nopeasti. Seuraamusjärjestelyn muotoilulle on kriisi- ja siirtymäpuitteissa jätetty kansallista liikkumavaraa. Tukiohjelman valmistelussa on siten pyritty kohtuulliseen mutta kriisi- ja siirtymäpuitteiden soveltamisen ja komission valtiontukihyväksynnän kannalta riittävän vaikuttavaan järjestelyyn.

13 § Vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien tukemisen muut erityiset edellytykset. Asetuksen 2 luvussa tarkoitetut avustukset teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointeihin eivät saisi kohdistua avustuksen saajan kokonaistuotantokapasiteetin lisäämiseen. Tällaiseksi kielletyksi kokonaistuotantokapasiteetin lisäämiseksi ei kuitenkaan 1 momentin mukaisesti luettaisi teknisistä syistä välttämätöntä kapasiteetin lisäämistä enintään kahdella (2) prosentilla verrattuna avustuksen myöntämistä edeltäneeseen tilanteeseen. Säännös perustuu kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)f-kohtaan. Avustuksen hakijan tulisi ilmoittaa valtionapuviranomaiselle nykyinen tuotantokapasiteettinsa ja tuetun investoinnin jälkeinen odotettu tuotantokapasiteettinsa tarvittavaan tietoaaineistoon, kuten laitteiden teknisiin eritelmiin perustuen.

Teknisistä syistä välttämättömällä kapasiteetin lisäämisellä tarkoitettaisiin komission antaman tulkinnan mukaan tässä yhteydessä tuettavan investoinnin toteuttamisen kannalta välttämätöntä lisäystä. Kyseessä voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa investointiin tarvittavaa laitteistoa ei ole saatavilla sellaisessa koossa, että se säilyttäisi täsmälleen saman, investointia edeltävän tuotantokapasiteetin. Avustuksen saajan olisi osoitettava valtionapuviranomaiselle tällaisen tilanteen olemassaolo asiaa tukevilla tiedoilla ja aineistoilla. Tilanteissa, joissa yrityksen tuotantokapasiteetti lisääntyisi investointihankkeen seurauksena enemmän kuin 2 prosenttia, asetuksen mukaista avustusta ei voitaisi myöntää. Säännös ei siten mahdollistaisi avustuksen myöntämistä vain siihen suhteelliseen osaan investointikustannuksia, jotka liittyvät olemassa olevaan tuotantokapasiteetin vähähiilistämiseen tai energiatehokkuuden parantamiseen. Momentin mukainen tuotantokapasiteetin laajentamista koskeva rajoitus ei kuitenkaan estäisi sitä, että yritys toteuttaisi asetuksen 2 luvun mukaiseen avustukseen oikeutetun investointihankkeen rinnalla samanaikaisesti siitä kokonaan erillisen muun investoinnin.

Pykälän 2 momentin mukaan avustuksen on kannustettava tuensaajaa tekemään investointi, jota se ei toteuttaisi lainkaan tai jonka se toteuttaisi rajoitetusti tai eri tavalla ilman tukea. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)m-kohdassa, johon kyseinen ehto perustuu, todetaan tältä osin, että Euroopan komissio katsoo, että kun otetaan huomioon poikkeukselliset taloudelliset haasteet, joita yritykset kohtaavat tämänhetkisen kriisin vuoksi, ilman tukea tuensaajat jatkaisivat yleensä toimintaansa muutoksitta edellyttäen, että toiminnan jatkaminen ilman muutoksia ei riko unionin oikeutta. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaan oletuksena on, että tuensaajat jatkaisivat toimintaansa ilman muutoksia 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien investointien osalta. Saman momentin 2 kohdassa tarkoitettujen energiatehokkuusinvestointien osalta valtiontuen kannustavan vaikutuksen olemassaolo on sen sijaan pystyttävä osoittamaan. Asetuksessa kannustavan vaikutuksen osoittamisen vaatimus koskisi kuitenkin sekä vähähiilistämiseen että energiatehokkuuden parantamiseen liittyviä investointeja.

Asetuksen 2 luvun mukaista avustusta ei pykälän 3 momentin mukaisesti voitaisi myöntää pelkästään sovellettavien Euroopan unionin normien täyttämiseen. Ehto perustuu kriisi- ja siirtymäpuitteiden (81)l-kohtaan. Kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisesti unionin normilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista velvoittavaa unionin ympäristönormia, jossa vahvistetaan tasot, jotka yksittäisten yritysten on saavutettava,

lukuun ottamatta unionin tasolla asetettuja normeja tai tavoitteita, jotka sitovat jäsenvaltioita mutta eivät yksittäisiä yrityksiä. Unionin normilla tarkoitetaan myös velvoitetta käyttää parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa (BAT), siten kuin se on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2010/75/EU teollisuuden päästöistä (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen), ja varmistaa, että päästötasot eivät ylitä tasoa, joka saavutettaisiin soveltamalla parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa. Jos parhaaseen käytettävissä olevaan tekniikkaan liittyvät päästötasot on määritelty direktiivin 2010/75/EU tai muiden sovellettavien direktiivien nojalla annetuissa täytäntöönpanosäädöksissä, kyseisiä tasoja sovelletaan. Jos kyseiset tasot ilmaistaan vaihteluvälinä, sovelletaan sitä raja-arvoa, jonka kyseinen yritys saavuttaa parhaalla käytettävissä olevalla tekniikalla ensimmäisen kerran. Valtionapuviranomainen Innovaatorahoituskeskus Business Finland varmistaisi jokaisen avustushakemuksen osalta pykälän 3 momentin mukaisen avustuksen myöntämisen edellytyksen täyttymisen.

14 § Vähähiilistämistä- ja energiatehokkuusinvestointeja koskevien avustushakemusten vertailussa sovellettavat perusteet. Asetuksen 2 luvun mukaisia avustuksia myönnettäessä sovellettaisiin 14 §:ssä lueteltuja vertailuperusteita. Kyseessä ovat kansallisesti määritellyt vertailuperusteet.

Valtionapuviranomainen Innovaatorahoituskeskus Business Finland päättäisi avustuksen myöntämisestä vertailemalla komission antaman valtioneuvoston päätöksen ja sovellettavat kansalliset säännökset täyttävien investointihankkeiden vaikuttavuutta asetuksen 4 §:ssä tarkoitetun kokonaisuarkinnon perusteella seuraavin perustein:

- 1) hankkeen toteutettavuus, joka kattaisi hankkeen teknisen ja taloudellisen toteutettavuuden, resurssien saatavuuden sekä tarvittavan teknologian;
- 2) kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen investointihankkeen ansiosta;
- 3) energiankulutuksen vähentäminen investointihankkeen ansiosta;
- 4) hankkeen kustannustehokkuus arvioituna tuen määrällä vähintään jompaakumpaa seuraavista kohden: hankkeen arvioitu kokonaispäästövähennys (CO₂) ja energian loppukulutuksen kokonaisvähennys (GJ) investoinnin arvioitun elinkaaren aikana;
- 5) muut vaikutukset, kuten muut ympäristövaikutukset, vaikutukset työllisyyteen ja aluetalouteen, vaikutukset mahdollisuuteen ottaa teollisessa mittakaavassa käyttöön Euroopassa kehitettyjä innovatiivisia teknologioita sekä mahdolliset muut vastaavat merkittävät vaikutukset.

Avustuksen myöntämiseen liittyvässä kokonaisuarkinnassa sovellettavien perusteiden osalta kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja energiankulutuksen vähentäminen investointihankkeen ansiosta olisivat pykälässä omina kohtinaan. Asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaisesti investointitukiohjelmasta tuettavan vähähiilistämistä- tai energiatehokkuusinvestoinnin tulisi mahdollistaa joko kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen tai energiankulutuksen väheneminen taikka nämä molemmat, mikä otettaisiin myös avustushakemusten vertailussa huomioon.

3 luku

Tuki investointeihin ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla

Asetuksen 3 luvussa säädettäisiin investointien vauhdittamiseksi tietyillä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla myönnettäviin avustuksiin sovellettavista erityisistä ehdoista, joita sovellettaisiin asetuksen 1 luvussa säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi. Ehdot perustuvat kriisi- ja siirtymäpuitteiden 2.8. jaksoon.

Tukiohjelmassa ei kuitenkaan sovelleta kriisi- ja siirtymäpuitteiden 2.8. jakson 86 kohtaa, jonka perusteella komissio voi yksittäisten valtioneuvoston päätösten perusteella hyväksyä puitteiden 85 kohdan a alakohdan mukaisten nettollatalouteen siirtymisen kannalta tärkeiden hyödykkeiden valmistukseen tarkoitetun

yksittäisen tuen siihen tukimäärään asti, jonka tuensaaja voisi todistettavasti saada vastaavaan investointiin ETA-alueen ulkopuolisen kolmannen maan lainkäyttöalueella (valtioneuvoston ns. matching -tilanne).

15 § Ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointeihin myönnettävän avustuksen käyttötarkoitus. Asetuksen 3 luvussa tarkoitettua avustusta voitaisiin myöntää ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointihankkeisiin. Tällä tarkoitettaisiin ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta olennaisen laitteistojen tuotantoa, näiden laitteistojen valmistukseen suoraan tarkoitettujen ja ensisijaisesti siinä käytettävien keskeisten komponenttien tuotantoa sekä näiden laitteistojen ja komponenttien tuotannossa tarvittavien kriittisten raaka-aineiden tuotantoa tai talteenottoa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta olennaisia laitteistoja olisivat akut, aurinkopaneelit, tuuliturbiinit, lämpöpumput, elektrolyysilaitteet sekä hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointilaitteet. Komissio on tukiohjelman valmistelun yhteydessä täsmentänyt, että kriisi- ja siirtymäpuitteiden sisältämä laitteistojen luettelo on tältä osin tyhjentävä. Siten komission valtioneuvoston päätöksen mukaisesti ehdotettavan asetuksen tarkoittaman investointitukiohjelman puitteissa ei ole mahdollista tukea muiden laitteiden tai laitteistojen tuotannollisia investointeja.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa mainittuja keskeisiä komponentteja olisivat asetuksen liitteessä luetellut keskeiset komponentit. Liitteessä luetellut komponentit sisältyvät komission 13.12.2024 antaman valtioneuvoston päätöksen (C(2024) 8812 FINAL) alaviitteeseen 24. Luettelo olisi siten tyhjentävä.

Komission antaman valtioneuvoston päätöksen alaviitteestä 24 kuitenkin puuttuvat komission teknisluonteisen virheen vuoksi aurinkopaneelien valmistukseen suoraan tarkoitettujen ja ensisijaisesti siinä käytettävien keskeisten komponenttien. Komissio on työ- ja elinkeinoministeriölle ilmoittanut, että komissio tulee antamaan tältä osin korjaavan päätöksen mahdollisimman pian, käytännössä tammikuun 2025 aikana. Tämän mukaisesti asetuksen liitteeseen on tarkoitus valmistella ja esitellä muutos, jolla myös aurinkopaneelien keskeiset komponentit lisättäisiin liitteen sisältämään luetteloon ja siten tukiohjelman soveltamisalaan. Tähän ratkaisuun on nyt ehdotettavan asetuksen valmistelussa päädytty sen vuoksi, että investointitukiohjelmaa koskeva asetus olisi muilta osiltaan tarpeen saada voimaan ja tukiohjelman täytäntöönpano aloittaa mahdollisimman pian komission 13.12.2024 antaman valtioneuvoston päätöksen jälkeen.

Keskeisten komponenttien tuotannon tukemisen edellytyksenä ei komission antaman epävirallisen tulkinnan mukaan olisi se, että laitoksen koko tuotannon tulisi muodostua kyseisten keskeisten komponenttien valmistuksesta. Asetuksen mukainen avustus voisi kuitenkin kohdistua vain siihen osaan investointikustannuksista, joka kohdistuu näiden keskeisten komponenttien tuotantoon.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa mainituilla kriittisillä raaka-aineilla tarkoitettaisiin tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen 651/2014 (valtioneuvoston ns. yleinen ryhmäpoikkeusasetus) liitteessä IV lueteltuja raaka-aineita. Näitä ovat voimassa olevan yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen liitteen mukaan antimoni, arseeni, bauksiitti, baryytti, beryllium, vismutti, boori, koboltti, koksiihiili, kupari, maasälpä, fluorisälpä, gallium, germanium, hafnium, helium, raskaat harvinaiset maametallit, kevyet harvinaiset maametallit, litium, magnesium, mangaani, luonnongrafiitti, akkulaatuinen nikkeli, niobium, raakafosfaatti, fosfori, platinaryhmän metallit, skandium, piimetalli, strontium, tantaali, titaanimetalli, volframi ja vanadiini.

Vastaavasti kuin keskeisten komponenttien osalta, avustuksen myöntämisen edellytyksenä ei komission antaman epävirallisen tulkinnan mukaan olisi, että tuetussa laitoksessa tuotetaan tai otetaan talteen yksinomaan asetuksen tarkoittamia kriittisiä raaka-aineita. Investointitukiohjelmasta myönnettävä avustus voisi kuitenkin kohdistua vain siihen osaan investointikustannuksista, joka liittyy asetuksen tarkoittamien tukikelpoiseen kriittisten raaka-aineiden tuotantoon tai talteenottoon. Kriittisten raaka-aineiden

talteenotolla tarkoitettaisiin komission antaman tulkinnan mukaan myös kriittisten raaka-aineiden talteen ottamista kierrätyksen avulla.

16 § Ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointeihin myönnettävän avustuksen hyväksyttävät kustannukset. Avustuksen hyväksyttäviä eli tukikelpoisia kustannuksia olisivat 1 momentin mukaisesti 15 §:ssä tarkoitettujen hyödykkeiden tuotantoon ja kriittisten raaka-aineiden talteenottoon tarvittavaan aineelliseen omaisuuteen, kuten maa-alueisiin, rakennuksiin, tehtaisiin, laitteistoihin ja koneisiin kohdistuvat kohtuulliset investointikustannukset. Hyväksyttäviä kustannuksia olisivat myös aineettomaan omaisuuteen, kuten patenttioikeuksiin, lisensseihin, taitotietoon tai muuhun henkiseen omaisuuteen kohdistuvat kohtuulliset kustannukset. Hyväksyttävien kustannusten määrittely perustuu kriisi- ja siirtymäpuitteiden (85)f-kohtaan. Lisäksi kustannusten edellytettäisiin olevan kohtuullisia.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne ehdot, jotka hyväksyttäväksi kustannukseksi luettavan aineettoman omaisuuden olisi täytettävä. Ehdot perustuvat suoraan kriisi- ja siirtymäpuitteisiin. Momentin 1 kohdan mukaan tukikelpoisen aineettoman omaisuuden olisi pysyttävä kytkeytyneenä siihen alueeseen, jossa investointihanke toteutetaan, eikä sitä saisi siirtää muille alueille. Komissio on investointitukiohjelman valmistelun yhteydessä todennut, että alueella tarkoitetaan tässä yhteydessä jäsenvaltioiden alueellisten valtioneuvostokarttojen kattamia SEUT-sopimuksen 107 artiklassa tarkoitettuja a- ja c-alueita, Suomen osalta siten käytännössä c-alueita.

Ne kustannuslajit, joita ei luettaisi avustuksen hyväksyttäviin eli tukikelpoisiin kustannuksiin, lueteltaisiin 3 momentissa. Luettelo olisi vastaava kuin mitä 2 luvun mukaisten avustusten osalta 10 §:ssä säädettäisiin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lisäksi 10 §:ää vastaavasti avustuksen saajaan etuyhteydessä olevalta taholta tehtyjen hankintojen hyväksyttävistä kustannuksista.

17 § Ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointeihin myönnettävän avustuksen enimmäismäärä. Pykälässä määriteltäisiin 3 luvussa tarkoitetun avustuksen enimmäistaso suhteessa hyväksyttäviin kustannuksiin ja avustuksen enimmäismäärä. Kyseessä ovat kriisi- ja siirtymäpuitteiden (85)g-kohdan mahdollistamat valtioneuvoston enimmäistasot ja -määrät. Kyseessä olisivat enimmäistukitasot ja -määrät, ja tapauskohtaisen harkinnan perusteella avustus hankkeelle voisi olla niihin nähden pienempi.

Ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointeihin avustusta voitaisiin 1 momentin mukaan myöntää enintään 15 prosenttia investointihankkeen hyväksyttävistä kustannuksista ja enintään 150 miljoonaa euroa yrityksen osalta Suomessa.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisilla Suomen sovellettavassa aluetukikartassa nimetyillä tukialueilla tehtävissä investoinneissa avustusta voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan kuitenkin myöntää korotetusti, enintään 20 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista ja enintään 200 miljoonaa euroa yrityksen osalta Suomessa. Tukialueista säädetään alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetussa laissa tarkoitetuista tukialueista vuosina 2022–2027 annetussa valtioneuvoston asetuksessa (467/2022).³

Avustuksen euromääräisen enimmäismäärän osalta kyseessä olisi yrityskohtainen enimmäismäärä Suomessa. Mikäli samalla yrityksellä olisi useita asetuksen 3 luvun perusteella avustukseen oikeutettuja investointihankkeita, näille hankkeille myönnettävien avustusten yhteismäärä ei yrityksen osalta Suomessa saisi ylittää pykälässä säädettävää enimmäismäärää. Yrityksen määritelmä vastaisi tässä yhteydessä EU:n

³ Ks. myös <https://tem.fi/tukialueet>

valtioneukisääntelyn mukaista vakiintunutta yhden yrityksen käsitettä eli yritystä tarkasteltaisiin konsernin tasolla.

Valtioneukien ns. kasautumisesta säädettäisiin 3 momentissa. Asetuksen 3 luvussa tarkoitettu valtioneuvustus voisi kasautua minkä tahansa muun valtioneukan kanssa, joka liittyy samoihin, osittain tai kokonaan päällekkäisiin tukikelpoisiin kustannuksiin, ainoastaan silloin kun tämä ei johda minkään sovellettavien sääntöjen mukaisen korkeimman tukitason tai tuen enimmäismäärän ylittymiseen. Tukien kokonaismäärä ei saa missään olosuhteissa olla yli 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista.

18 § Ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisten alojen investointien tukemisen muut erityiset edellytykset. Pykälän 1 momentin mukaan avustuksen on kannustettava tuensaajaa tekemään investointi, jota se ei toteuttaisi lainkaan tai jonka se toteuttaisi rajoitetusti tai eri tavalla ilman tukea. Kyseessä olisi vastaava valtioneukan ns. kannustavan vaikutuksen vaatimus kuin asetuksen 13 §:n 2 momentissa asetuksen 2 luvun mukaisten avustusten osalta säädettäisiin. Pykälässä säädettävä vaatimus ei perustu suoraan kriisi- ja siirtymäpuutteisiin, vaan kyseessä olisi kansallisesti asetettava edellytys 3 luvun mukaisen avustuksen myöntämiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan avustuksen saajan olisi sitouduttava säilyttämään avustukseen oikeutettu investointi sen toteuttamisalueella vähintään viiden vuoden ajan investoinnin valmistumisen jälkeen. Tämä ehto perustuu kriisi- ja siirtymäpuutteiden (85)i-kohtaan. Tämän osalta asetuksen valmistelussa ei ole pidetty tarkoituksenmukaisen ottaa käyttöön pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevaa lyhyempää kolmen vuoden vähimmäisaikaa.

Investoinnin sen sijaintialueella säilyttämistä koskeva vaatimus ei kuitenkaan estäisi sellaisen tuotantolaitoksen tai laitteen korvaamista, joka on vanhentunut tai rikkoutunut tämän ajanjakson aikana. Tällöinkin kuitenkin edellytettäisiin, että sitä taloudellista toimintaa, johon asetuksen 3 luvun mukainen avustus on myönnetty, jatkettaisiin investointihankkeen sijaintipaikalla vähintään vaaditun viiden vuoden ajanjakson ajan. Tuotantolaitoksen tai laitteiston korvaamisinvestointiin ei kuitenkaan voitaisi myöntää lisää tukea.

Avustuksella ei 3 momentin mukaan saisi helpottaa tuotantotoiminnan siirtämistä Euroopan talousalueen jäsenvaltioiden välillä. Tätä varten avustuksen saajan olisi valtioneuviranomaiselle vahvistettava, että se ei ole kahden avustuksen hakemista edeltävän vuoden aikana siirtänyt toimintoja toimipaikkaan, jossa sen on tarkoitus toteuttaa investointi, johon avustusta saadaan. Avustuksen saajan on myös sitouduttava siihen, ettei se tällä tavoin siirrä toimintoja kahden vuoden aikana investoinnin loppuun saattamisesta. Säännös perustuu kriisi- ja siirtymäpuutteiden (85)k-kohtaan.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuviranomaisen Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin tulisi ennen avustuksen myöntämistä todentaa 5 §:n 4 momentissa tarkoitettujen kriisi- ja siirtymäpuutteiden liitteen II mukaisten tietojen sekä 3 momentissa tarkoitettujen avustuksen saajan antamien sitoumusten perusteella konkreettinen riski siitä, että tuotannollinen investointi ei toteudu Euroopan talousalueella ja että 3 momentissa tarkoitettua riskiä toimintojen siirtämisestä Euroopan talousalueen sisällä ei ole.

4 luku

Voimaantulo

19 § Voimaantulo. Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 13.1.2025.

Liite. Asetuksen liitteessä säädettäisiin tyhjentävästi niistä komponenteista, joita pidettäisiin 3 luvussa tarkoitettujen ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta olennaisten laitteistojen tuotannon kannalta keskeisinä komponentteina. Liitteen sisältämä luettelo perustuu komission antamaan valtioneuvoston päätökseen.

5 Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Asetuksen tarkoittaman investointitukiohjelman mukaiset valtionavustukset myönnettäisiin valtion talousarvion momentilta 32.20.40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha). Valtion vuoden 2025 talousarviossa momentin valtuudesta on varattu 400 000 000 euroa teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyvien investointien tukemiseen. Valtuuden käytöstä valtiolle aiheutuvien menojen ja siten määrärahatarpeen arvioidaan ajoittuvan vuodesta 2026 alkaen usealle vuodelle. Hallituksen investointiohjelmasta aiheutuvat menot mukaan lukien ohjelmaan sisältyvä elinkeinopoliittinen varaus, jolla asetuksen tarkoittama investointitukiohjelma rahoitetaan, katetaan hallitusohjelman mukaisesti omaisuustuloja ja tuloutuksia lisäämällä.

Investointitukiohjelman täytäntöönpanosta valtionapuviranomaiselle Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille aiheutuvat toimintamenot katettaisiin valtiontalouden kehysten puitteissa.

Vaikutukset investointeihin

Investointitukiohjelman tavoitteena ja arvioituna vaikutuksena on kasvattaa investointeja teollisuuden puhtaaseen siirtymään Suomessa. Tukiohjelma kannustaa osaltaan lisäämään ja nopeuttamaan arvoltaan merkittäviä eli tukikelpoisilta kustannuksiltaan vähintään 30 miljoonan euron arvoisia puhtaan siirtymän teollisia investointeja.

Tukiohjelman mukaiset investoinnit teollisuuden nykyisin fossiilisia polttoaineita käyttävien tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja tuotantoprosessien energiankulutuksen vähentämiseen ovat luonteeltaan korvausinvestointeja. Tiettyjen strategisten toimialojen, kuten akkutoimialan, teollisia investointeja tukemalla puolestaan edistetään yksityisiä uus- ja laajennusinvestointeja sekä siten korjataan investointivajetta kohti ilmastoneutraalia taloutta siirryttäessä. Investointitukiohjelmalla edistetään osaltaan myös puhtaan siirtymän liiketoimintaekosysteemin kehittymistä Suomeen.

Avustusten myöntämiseen liittyvän ajallisen takarajan (viimeistään 31.12.2025) vuoksi voidaan olettaa, että niiden investointihankkeiden, joille avustusta haetaan, suunnittelu ja valmistelu ovat asetuksen voimaan tullessa jo kohtuullisen pitkällä. Tukiohjelman mukaista avustusta voidaan kuitenkin myöntää vain sellaisille hankkeille, joiden osalta työt aloitetaan avustushakemuksen jättämisen jälkeen. Investointien tukemisen edellytyksenä on lisäksi nimenomaisesti se, että tuki kannustaa yritystä tekemään investoinnin, jota se ei toteuttaisi lainkaan tai jonka se toteuttaisi rajoitetummin tai eri tavalla ilman hyvitystä. Molempien asetuksen mukaisten tukimuotojen osalta tukihakemuksen yhteydessä edellytettäisiin tämän vuoksi arviota avustuksen vaikutuksista hankkeen toteuttamiseen mukaan lukien hankkeen kannattavuuslaskelma ilman avustusta ja avustuksen kanssa.

Investointitukiohjelman ehdot kannustavat investointien nopeaan valmistumiseen. Vähähiilistämisen ja energiatehokkuusinvestointien osalta investoinnin tulee olla valmis ja toiminnassa 36 kuukauden kuluttua avustuksen myöntämisestä. Jos tällainen investointi ei valmistuisi tämän määräajan puitteissa, maksettavan avustuksen määrä pienenis progressiivisesti. Siten asetuksen 2 luvun mukaisilla avustuksilla tuettaisiin käytännössä nopeasti toteutettavia ja käyttöön otettavia investointeja, joilla vähennetään

kasvihuonekaasupäästöjä ja/tai energiankulutusta. Strategisten toimialojen investointien osalta vastaavaa investoinnin valmistumisen aikarajaa ei ole, mutta kunkin yksittäisen investointihankkeen osalta asian ratkaisemisessa arvioitaisiin muun muassa hankkeen töiden suunniteltua alkamista ja investoinnin loppuun saattamista.

Vaikutukset ilmastoon ja ympäristöön

Investointitukiohjelman tavoitteena on edistää ja vauhdittaa sellaisia merkittäviä teollisia investointeja, jotka vähentävät teollisuuden riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja edistävät puhdasta siirtymää, erityisesti teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilisyttä ja energiatehokkuutta, sekä siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta.

Avustukseen oikeuttavan teollisten tuotantoprosessien vähähiilistämisen- tai energiatehokkuusinvestoinnin osalta vaatimuksena on, että avustuksen saajan nykyisin fossiilisia polttoaineita energialähteenä tai raaka-aineena käyttävän teollisuuslaitoksen suorat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät vähintään 40 prosenttia ja/tai energiankulutus vähintään 20 prosenttia verrattuna investointia edeltäneeseen tilanteeseen. Tukiohjelmassa myös asetetaan erityisiä edellytyksiä vähähiilistämishankkeissa käytettävälle uusiutuvan vedelle ja uusiutuvasta vedestä tuotetuille polttoaineille. Päästökauppajärjestelmän piiriin kuuluvaan toimintaan liittyvien vähähiilistämisen- ja energiatehokkuusinvestointien osalta kasvihuonekaasupäästöjen on vähennyttävä komission vahvistamia ilmaisjaon viitearvoja pienemmiksi. Investointien tukemisen edellytyksenä on myös, että investointi ei toteutuisi ilman tukea tai se toteutuisi vähäisemmässä määrin. Yksittäisten hankkeiden tukemisesta päätettäessä arvioidaan muun muassa kasvihuonekaasupäästöjen ja energiankulutuksen vähentymistä investointihankkeen ansiosta sekä hankkeen kustannustehokkuutta päästöjen ja energiankulutuksen vähentämisessä.

Toiseksi tukiohjelmalla voidaan tukea merkittäviä investointeja puhtaan siirtymän kannalta välttämättömien strategisten hyödykkeiden ja niissä tarvittavien kriittisten raaka-aineiden tuotantoon. Investoinneilla nopeutettaisiin sitä kautta siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta.

Investointitukiohjelmalla voidaan siten arvioida olevan Euroopan unionin ja Suomen ilmastotavoitteita edistävä ja laskennallisia nettopäästöjä alentava vaikutus, mutta tukiohjelman ilmastovaikutuksia ei ole mahdollista etukäteen täsmällisesti arvioida.

Työllisyysvaikutukset ja alueelliset vaikutukset

Tukiohjelmalla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen investoinnin toteuttamisalueella ja myös kansantalouden tasolla investointien kasvun, yritysten ja toimialojen uudistumisen sekä syntyvien liiketoimintaekosysteemivaikutusten ansiosta. Investointien toteuttamiseen Suomen ns. aluetukialueilla tukiohjelmassa kannustetaan 3 luvun mukaisten strategisten investointien korkeammalla enimmäistukitasolla ja -määrällä. Siten tukiohjelmalla voidaan arvioida olevan myönteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia.

Yritysvaikutukset

Sovellettavan EU:n valtiontukisääntelyn eli kriisi- ja siirtymäpuitteiden sekä komission valtiontukipäätöksen asettamat ehdot ovat monilta osin hyvin yksityiskohtaisia ja teknisluonteisia. Tästä syystä myös tukiohjelman mukaisten valtionavustuksen myöntämisen ja maksamisen edellytykset ja ehdot ovat monelta osin hyvin yksityiskohtaisia. Avustuksen hakijan olisi osoitettava valtionapuviranomaiselle, että yritys ja yrityksen investointihanke täyttävät nämä yksityiskohtaiset ja tekniset edellytykset. Yrityksille syntyy siten hallinnollisia kustannuksia avustuksen hakemisesta ja tähän liittyvistä selvityksistä sekä myös avustuksen myöntämisen jälkeen tapahtuvasta hankkeiden seurantaan ja maksatuksiin liittyvästä raportoinnista. Yrityksille

aiheutuvien hallinnollisten kustannusten arvioidaan kuitenkin olevan kohtuullisessa suhteessa myönnettävien avustusten merkittävään euromääräiseen arvoon.

6 Asetuksen valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi asetusluonnoksesta lausuntoa ajalla 16.9.-11.10.2024, ja lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi -sivustolla. Lausuntoaika oli lyhyempi kuin valtioneuvoston kuulemisohjeistuksessa suositeltu vähintään kuuden viikon lausuntoaika, sillä asetuksen tarkoittama valtiontukiohjelma on arvioitu tarpeelliseksi panna täytäntöön mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Euroopan komissio on hyväksynyt sen sisämarkkinoille soveltuvaksi.

Lausuntopyyntö, saadut lausunnot ja lausunnoista ministeriössä laadittu yhteenveto on julkaistu säädöshankkeen sivuilla osoitteessa <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM070:00/2024>.

Työ- ja elinkeinoministeriölle annettiin asiassa 38 lausuntoa. Lähes kaikissa lausunnoissa kannatettiin investointitukiohjelman käyttöönottoa. Lausuntoihin sisältyi kuitenkin useita huomioita ja muutosehdotuksia koskien muun muassa tukiohjelman soveltamisalaa (tuettavien investointihankkeiden hyväksyttävien kustannusten euromääräinen alaraja ja sisällölliset soveltamisalan rajaukset), biomassan päästöjen huomioon ottamista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisinvestoinneissa, tukien vaikuttavuutta ja taloudellisten vaikutusten arvioinnin puuttumista asetusluonnoksen perusteluista, tukiohjelman lyhyttä voimassaoloaika sekä tuettavien vähähiilistämisen ja energiatehokkuusinvestointien vaadittua lyhyttä valmistumisaikaa. Lausunnoissa kiinnitettiin myös huomiota valtionapuviranomaisen Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin edellyttämään riittävään resursointiin tukiohjelman täytäntöönpanossa. Annetuissa lausunnoissa esitettiin myös yksityiskohtaisia ehdotuksia tukiohjelman yksittäisten ehtojen muuttamiseksi ja asetuksen perusteluiden selkeyttämiseksi. Lausunnoissa esitettiin myös yleisiä valtiontuki politiikkaa koskevia huomioita.

Asetuksella annettavat investointitukiohjelman ehdot perustuvat pääosin suoraan komission antamien kriisi- ja siirtymäpuitteiden ehtoihin, komission antamiin ehtoja koskeviin tulkintoihin sekä komission puitteiden perusteella tekemään valtiontukiarviointiin ja valtiontuki päätökseen. Kansallisen liikkumavaran puitteissa lausunnoissa esitettyjä muutoksia ja muita huomioita on tarkasteltu asetuksen jatkovalmistelussa. Asetuksen perusteluihin on tehty useita täsmennyksiä lausuntopalautteen ja komission antamien valtiontukisääntöjä koskevien tulkintojen perusteella.

Aetusluonnoksesta on pyydetty yritystukineuvottelukunnan lausunto.

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa asian kiireellisyyden vuoksi.

7 Voimaantulo

Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 13.1.2025.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastonutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta.

Liite

Euroopan komission päätös C(2024) 8812 FINAL; SALASSA PIDETTÄVÄ